

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 46

(2003–2004)

SIVAs framtidige virksomhet

Innhold

1 Innledning og sammendrag	5	4 SIVAs framtidige virksomhet	12
1.1 Bakgrunn og målsetting for gjennomgangen	5	4.1 SIVAs rolle og oppgaver	12
1.2 Sammendrag	6	4.2 Vurdering og innretning av virksomhetsområdene	12
2 Om SIVA	7	4.3 Framtidig organisering	15
2.1 SIVAs historikk	7	5 Økonomi, finansiering og styring	15
2.2 Tidligere evalueringer	7	5.1 SIVAs økonomiske og finansielle situasjon	16
2.3 SIVAs formål og arbeidsform	8	5.2 Økonomisk organisering og styring	16
2.4 SIVAs rammevilkår og organisering	8	5.3 Finansiering og avkastningskrav	17
2.5 SIVAs virksomhetsområder	8	5.4 Foretaksform	17
3 Det næringsrettede virkemiddelapparatet	10	5.5 Mål- og resultatstyring	18
3.1 Mål og prioriteringer	10	6 Adm. og økonomiske konsekvenser	18
3.2 Innovasjon Norge	11	Vedlegg	
3.3 Grenseflater og samarbeid mellom SIVA og andre aktører	11	1 Evalueringer	20

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 46

(2003–2004)

SIVAs framtidige virksomhet

*Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 18.juni 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Innledning og sammendrag

1.1 Bakgrunn og målsetting for gjennomgangen

Gjennom denne meldingen trekker regjeringen opp det framtidige grunnlaget for SIVAs virksomhet og SIVAs rolle i forhold til det øvrige virkemiddelapparatet. En slik gjennomgang ble varslet i forbindelse med behandlingen av St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, jf. Innst. S. nr. 283 (2002–2003).

Innovasjonskraften i næringslivet og det øvrige samfunn vil være viktig for framtidig vekst og velstand. Regjeringens visjon er at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land der bedrifter og mennesker med pågangsmot og skaperevne har gode muligheter til å utvikle lønnsom virksomhet. Våre bedrifter skal være internasjonalt konkurransedyktige. For å oppnå dette må vi både ha gode generelle rammebetingelser og direkte virkemidler som utløser økt verdiskaping.

Kommunal- og regionalministeren la våren 2002 fram en redegjørelse for den regional- og distriktpolitikken Bondevik II-regjeringen vil føre. I denne redegjørelsen heter det at regjeringen vil legge til rette for å utløse mer av det store verdiskapingspotensialet som i dag er uutnyttet – ikke minst i distrikts-Norge. De verdiene som skapes i

næringslivet, er grunnlaget for velferd, sysselsetting og bosetting i hele landet.

Regjeringen la høsten 2003 fram en plan for en helhetlig innovasjonspolitik, og i februar 2004 ble prosjektet «Innovasjon 2010 – fra idé til verdi» lansert. Gjennom en bred tilnærming skal fokuset på og arbeidet med innovasjon intensiveres i årene som kommer. Både entreprenørskap, nyskaping i eksisterende næringsliv og kommersialisering av forskningsresultater er viktig i denne sammenhengen. Dette krever en tilnærming som avpasses etter de enkelte regionenes og næringenes egenart og utfordringer. De direkte virkemidlene skal derfor innrettes i forhold til regionale prioriteringer.

Det næringsrettede virkemiddelapparatet består av en rekke virkemidler og institusjoner, men de har alle et felles, overordnet mål: Virkemidlene skal bidra til økt innovasjon i næringslivet over hele landet. Som et ledd i arbeidet med denne målsettingen skal virkemidlene i hovedsak fokuseres mot forskning og kompetanseheving, idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen og internasjonalisering.

Regjeringen legger til grunn fire strategier for sitt arbeid innenfor regional- og distriktpolitikken. Den viktigste av disse er å bedre rammebetingelsene for økt verdiskaping. I tillegg ønsker regjeringen å legge til rette for utvikling av vekstkraftige regioner i alle deler av landet, og å innrette den næringsrettede innsatsen mot innovasjon og nyskaping. Re-

gjeringsen går videre inn for økt desentralisering av virkemidler til regionalt og lokalt nivå.

SIVA er en viktig drivkraft for å identifisere behov og gjennomføre tiltak som er vesentlig for å oppnå ønsket regional innovasjon og verdiskaping. Denne meldingen drøfter SIVAs framtidige rolle og oppgaver innenfor det næringsrettede og regionalpolitiske virkemiddelapparatet.

1.2 Sammendrag

SIVA har utviklet seg fra å være et eiendomsselskap til å bli et selskap med fokus på innovasjon og utvikling av regionale verdiskapingsmiljøer. SIVA har gjennom dette funnet sin egen rolle blant de offentlige virkemiddelaktørene. SIVA har vært en kreativ initiativtaker, og har gjennom sin kombinasjon av virkemidler bidratt til å utvikle viktige miljøer for nyskaping og kommersialisering av forskningsresultater.

Regjeringen mener at SIVAs rolle i virkemiddelapparatet fortsatt skal være å tilby tilretteleggende eierskap og nettverk for innovasjon. SIVA skal ikke arbeide direkte med enkeltbedrifter, men fokusere på utvikling av infrastruktur for bedrifter. Regjeringen går inn for at SIVA i utgangspunktet skal arbeide videre med to økonomisk atskilte virksomhetsområder: eiendom og innovasjon. I tillegg kan SIVA etter behov bli tillagt oppgaver innenfor sine kjerneområder fra departementene eller utføre oppgaver for det regionale nivået. Dagens innsats på områdene eiendom og innovasjon gir synergieffekter som kommer næringslivet til gode. Dagens investeringer i såkorn- og ventureselskaper foreslås avhendet. En begrunnelse for dette er at det ikke har vært synergier mellom SIVAs engasjement i forhold til såkorn-/ventureselskaper og øvrig virksomhet, da såkorn-/venturefondene i liten grad har investert i bedrifter som har tilknytning til SIVAs eiendomsvirksomhet eller innovasjonstiltak. Det er videre lagt til grunn at statens engasjement innenfor forvaltning av såkorn og venturefond bør samles til Innovasjon Norge og Argentum Fondsinvesteringer AS.

Regjeringen har vurdert om hele eller deler av SIVAs virksomhet bør overføres til Innovasjon Norge, og har kommet til at dette ikke er en hensiktsmessig løsning. Innovasjon Norge driver utstrakt finansiering av enkeltbedrifter, og dette bør, bl.a. av habilitetsmessige årsaker, ikke blandes sammen med SIVAs eierskap i ulike typer infrastrukturetselskaper.

Brukerne skal kunne komme i kontakt med hele virkemiddelapparatets tilbud gjennom en helhetlig og nær brukerfront. I St.prp. nr. 51 ble det

slått fast at denne brukerfronten skal bestå av Innovasjon Norges kontornettverk samt et internettbasert tilbud. Brukerfronten skal bidra til at det blir etablert et tett operativt samarbeid mellom SIVA, Innovasjon Norge, Forskningsrådet, fylkeskommunene, regionale høyskoler og andre regionale offentlige og private miljøer for å stimulere bedrifters innovasjonsevne. Samarbeidet og brukerfrontens organisering skal ta utgangspunkt i ulike regioners forutsetninger. Det legges særlig vekt på at SIVA har et godt og effektivt samarbeid med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd i grenseflatene mellom de ulike virkemidlene.

Formålet med SIVA er å bidra til oppnåelse av regjeringens regional- og distriktpolitiske mål, og innenfor denne rammen bidra til utvikling av norsk innovasjonsevne og økt verdiskaping over hele landet. Dette skal bl.a. skje ved å tilrettelegge for næringsvirksomhet gjennom utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i samarbeid med private og offentlige aktører. Med SIVAs engasjement både i sentrale strøk og i mer næringssvake områder, må selskapet legge vekt på å overføre kompetanse og å skape ringvirkninger mellom ulike deler av landet.

SIVA har i dag eierandeler i en næringspark i Murmansk. Aktiviteten i Nordvest-Russland skal drives innenfor de samme krav til lønnsomhet og risiko som virksomheten i Norge.

Det er behov for å gi SIVA en sterkere finansiell basis. Dagens gjeldsbyrde er høy i forhold til den langsiktige kapitalbinding og lave avkastning virksomheten innebærer. Regjeringen går derfor inn for å tilføre SIVA egenkapital på 150 millioner kroner over noen år, til nedbetaling av gjeld. Videre legges det opp til at SIVA nedbetaler 100 millioner kroner av statskasselånet gjennom interne tiltak i selskapet. Dette vil bidra til å gi SIVA en mer håndterbar gjeldsbyrde i forhold til inntjeningen. Etter at disse tiltakene er gjennomført, vil lånerammen bli fastsatt i størrelsesorden 700 millioner kroner.

SIVA har for lave inntekter i forhold til kostnadsbasen. Etter gjennomføring av tiltakene som er foreslått her, må det legges sterk vekt på å drive SIVAs virksomhet innenfor de økonomiske rammer som til enhver tid foreligger. Investeringene og kostnadene må ikke gå utover hva eksterne inntekter, bevilgninger og egenkapitalbasen tillater. Departementet vil sammen med SIVA utarbeide et mål- og resultatstyringssystem som skal gi et klarere bilde av hvilke resultater som oppnås og av SIVAs økonomiske stilling.

Det settes et krav om at SIVAs virksomhet skal gå i resultatmessig balanse. Dette er et krav som

vil gi rom for å gjøre andre investeringer enn det private selskaper ville ha gjort. Disse investeringene skal gi samfunnsmessige effekter i form av økt innovasjonsaktivitet og nye arbeidsplasser.

Regjeringen går inn for at SIVA fortsatt skal være et statsforetak. Dette gir SIVA tilstrekkelig handlefrihet. Statsforetaksformen signaliserer samtidig at selskapet skal ha viktige oppgaver innen den nasjonale innovasjonspolitikken og være et redskap i regional- og distriktpolitikken.

2 Om SIVA

2.1 SIVAs historikk

Selskapet for Industrivekstanlegg (SIVA) ble etablert i 1968 som et eget aksjeselskap (etter lov om statlige aksjeselskaper) under det daværende Kommunal- og arbeidsdepartementet for å utvikle industrivekstanlegg i utpekte områder i distrikts-Norge. Selskapet hadde som oppgave å skaffe grunn, sørge for grunnlagsinvesteringer, reise industribygg for salg eller utleie eller stille tomt til disposisjon for interesserte bedrifter. Det regionale ubalanseproblemet skulle motvirkes gjennom styrking av regionale sentra av en viss størrelse.

SIVA skulle være ett av flere virkemidler for å realisere de politiske ønskene om en jevnere regional fordeling av den raske veksten i industrien. På 1970-tallet fikk selskapet et klarere distriktpolitisk mandat ved at det også skulle etablere «mini-anlegg» i utkantområder.

Etter hvert som veksten i industrien avtok på slutten av 70-tallet og servicenæringene i større grad preget den næringsmessige utviklingen, re-vurderte myndighetene innretningen på virkemidlene innenfor distrikts- og regionalpolitikken. Behovet for bistand i form av industribygg ble mindre. Det ble derfor åpnet for at SIVA også kunne gå inn i andre typer virksomhet enn industri.

Grunntanken bak de opprinnelige industrivekstanleggene var at anleggene skulle være så store at det kunne oppnås synergieffekter ved å være lokalisert til anleggene. En gjennomgang på slutten av 1980-tallet konkluderte med at man i liten grad hadde fått slike synergieffekter. Ut fra dette konkluderte en med at SIVA burde utvikle næringsmiljøer og ikke bare stå som fysisk tilrettelegger av anlegg.

I 1993 ble SIVA organisert etter lov om statsforetak. «Det nye SIVA» var basert på antagelser om at enkeltbedrifter inngår i et samvirkende miljø der ulike elementer er kritiske for en gunstig utvikling. SIVAs nye strategi gikk ut på å bidra til

oppbygging av et velfungerende nettverk mellom bedrift, kompetansemiljø/FoU og finansiering.

Fra 1998 fikk SIVA ansvaret for næringshagesatsingen og fra 2000 for inkubatorprogrammet. Aktivitetene er finansiert gjennom en egen utviklingsbevilgning fra Kommunal- og regionaldepartementet. SIVA har gjennom dette fått utvidet mulighet til å legge til rette for utvikling av lokale og regionale miljøer for verdiskaping og innovasjon. Selskapet har utviklet seg fra å være en statlig forvaltningsetat for industrieiendom til et innovasjonsselskap.

Med bakgrunn i Sem-erklæringens mål om å effektivisere og profesjonalisere statlig eierskap, ble eieransvaret for SIVA overført fra Kommunal- og regionaldepartementet til Nærings- og handelsdepartementet fra og med 2002. Samtidig ble det presisert at SIVAs formål skal være å bidra til regjeringens regional- og distriktpolitiske mål.

2.2 Tidligere evalueringer

SIVAs virksomhet har vært evaluert flere ganger. I tillegg har det vært gjennomført flere evalueringer av enkelte av SIVAs ulike aktivitetsområder. (Se oversikt over de viktigste evalueringene, vedlegg 1).

I en evaluering foretatt av *Møreforskning* i 1996 ble det anbefalt at SIVA burde ha et begrenset engasjement i enkeltbedrifter. Kombinasjonen av de tre innsatsfaktorene eiendom, virksomhetsutvikling og arbeid gjennom andre selskaper ble vurdert som effektiv. SIVA ble vurdert som et fleksibelt og markedsrettet virkemiddel. Ut fra de vurderingene som den gang ble gjort, så det ikke ut til å foreligge overlappning mot for eksempel SND.

STEP-gruppen utførte en omfattende gjennomgang av SIVA i 2000 («Fra eiendomsforvalter til utviklingsaktør»). Hovedkonklusjonene framhever SIVA som en kreativ initiativtaker og utvikler av konseptene forsknings- og kunnskapsparken samt næringshager og inkubatorer. Man finner at SIVA i liten grad overlapper andre virkemiddelaktører innen sin hovedstrategi om å utvikle regionale verdiskapingsmiljøer. Målsettingen om å skape sterke utviklingsmiljøer ved de tradisjonelle anleggene er imidlertid ifølge evaluatoren i liten grad oppnådd. De eksterne virkningene fra SIVA vurderes som begrensede, men sysselsettingseffektene av SIVAs virksomhet anses likevel å gi tilfredsstillende resultater av investeringene. Evaluatoren mener SIVA kan stå i fare for å spre sitt engasjement på for mange ulike initiativ, og anbefaler å konsentrere aktiviteten om færre områder.

I en økonomisk vurdering av SIVA gjennomført av *Deloitte&Touche* i 2003 ble det konkludert med

at selskapets økonomiske situasjon var meget bekymringsfull, og at selskapet ikke hadde mulighet til å forrente hele statskassegjelden eller avdra statskasselån. Vurderingen viser til at SIVAs ambisjonsnivå og kostnadsforbruk er høyere enn det bevilgninger og andre inntekter dekker, og at kontantstrømmen er negativ både fra drifts-, finans- og investeringsaktiviteten. Deloitte&Touche anbefaler å organisere SIVAs økonomi i klart atskilte virksomhetsområder for lettere å kunne styre virksomheten og vurdere resultatene. Videre anbefales det i vurderingen å skille ut Argentum og såkorn-/ventureaktiviteten fra SIVA, da man ikke finner positiv resultat effekt fra samspill mellom SIVAs investeringer i såkorn-/venturefond og øvrig virksomhet.

2.3 SIVAs formål og arbeidsform

I SIVAs vedtekter heter det at selskapet har som formål å være et nasjonalt foretak for økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene. SIVA har presisert dette ved å si at selskapets grunnleggende strategi er å utvikle sterke regionale og lokale verdiskapingsmiljøer i hele landet. SIVA søker å oppnå dette gjennom eierskap, kunnskap og nettverk i samarbeid med private og offentlige aktører. Selskapet har utviklet et omfattende nettverk gjennom deleierskap i innovasjonsselskapene ved forsknings- og kunnskapsparkene og næringshagene. I tillegg eier SIVA mindre andeler i regionale investerings-, venture- og såkornsselskap.

SIVAs arbeidsform er proaktiv og utviklingsorientert. Selskapet forvalter ikke støttemidler for enkeltbedrifter, men har lagt vekt på å utvikle sin rolle som nettverksbygger, initiativtaker og katalysator.

Lokale myndigheter har ved flere anledninger bedt SIVA om å gå inn i en rolle som utviklingsaktør der særlige behov har vært til stede, enten i form av akutte omstillingsutfordringer eller i form av mer langsiktige utviklingsbehov. Det har vært ansett som en styrke at selskapet rår over flere virkemidler som kan settes inn samtidig, og at SIVA sitter sentralt i et nasjonalt nettverk av utviklingskompetanse. SIVA opererer derfor som tilrettelegger for både kunnskapsbasert, nettverksrelatert og fysisk infrastruktur i regional næringsutvikling.

2.4 SIVAs rammevilkår og organisering

SIVA SF er et statsforetak og ledes av et styre med 7 styremedlemmer. Statens eierskap ivaretas gjennom foretaksmøtet. Nærings- og handelsdeparte-

mentet utøver den øverste myndighet i selskapet i foretaksmøtet, og denne myndigheten kan ikke utøves utenom foretaksmøtet. SIVAs styre står ansvarlig overfor nærings- og handelsministeren for SIVAs virksomhet. Nærings- og handelsministeren har det konstitusjonelle ansvaret for SIVA. SIVAs styre delegerer fullmakter videre til administrasjonen.

Rammene for SIVAs virksomhet legges gjennom størrelse og vilkår for statskasselån og egenkapital. SIVA mottar dessuten årlige midler fra Kommunal- og regionaldepartementet, øremerket bestemte programmer og formål.

Selskapet er organisert som et konsern med morselskap, datterselskaper (der SIVA eier mer enn 50%) og tilknyttede selskaper (der SIVA eier mindre enn 50%). Pr. 31.12.03 hadde SIVA eierposter i totalt 137 aksjeselskaper. Flere av disse selskapene eier igjen aksjer i andre selskaper som ikke direkte inngår i SIVAs regnskap.

De fleste underliggende aksjeselskapene er enten rene eiendomsselskaper som eier de enkelte kunnskaps- og forskningsparkene og næringshagene, eller innovasjonsselskaper rettet mot aktiviteter i disse anleggene. De heleide eiendomsaksjeselskapene er i hovedsak eiet gjennom SIVA Eiendom Holding AS som er eiet 100% av SIVA SF. Spesielle eiendomsselskaper som SIVA Fornebu AS og utenlandsprosjekter er eiet direkte av morselskapet SIVA SF.

SIVA hadde pr. 31.12.03 eierskap i til sammen 44 industri-/næringsparker (hvorav 4 industriparkeer i utlandet), og var deleier i utviklingselskapene ved 10 forskningsparker, 15 kunnskapspark, 18 inkubatorer og 34 næringshager, med totalt ca. 1500 enkeltbedrifter og 20 000 arbeidsplasser. Hvert år etableres ifølge SIVA 200 nye bedrifter på disse arenaene.

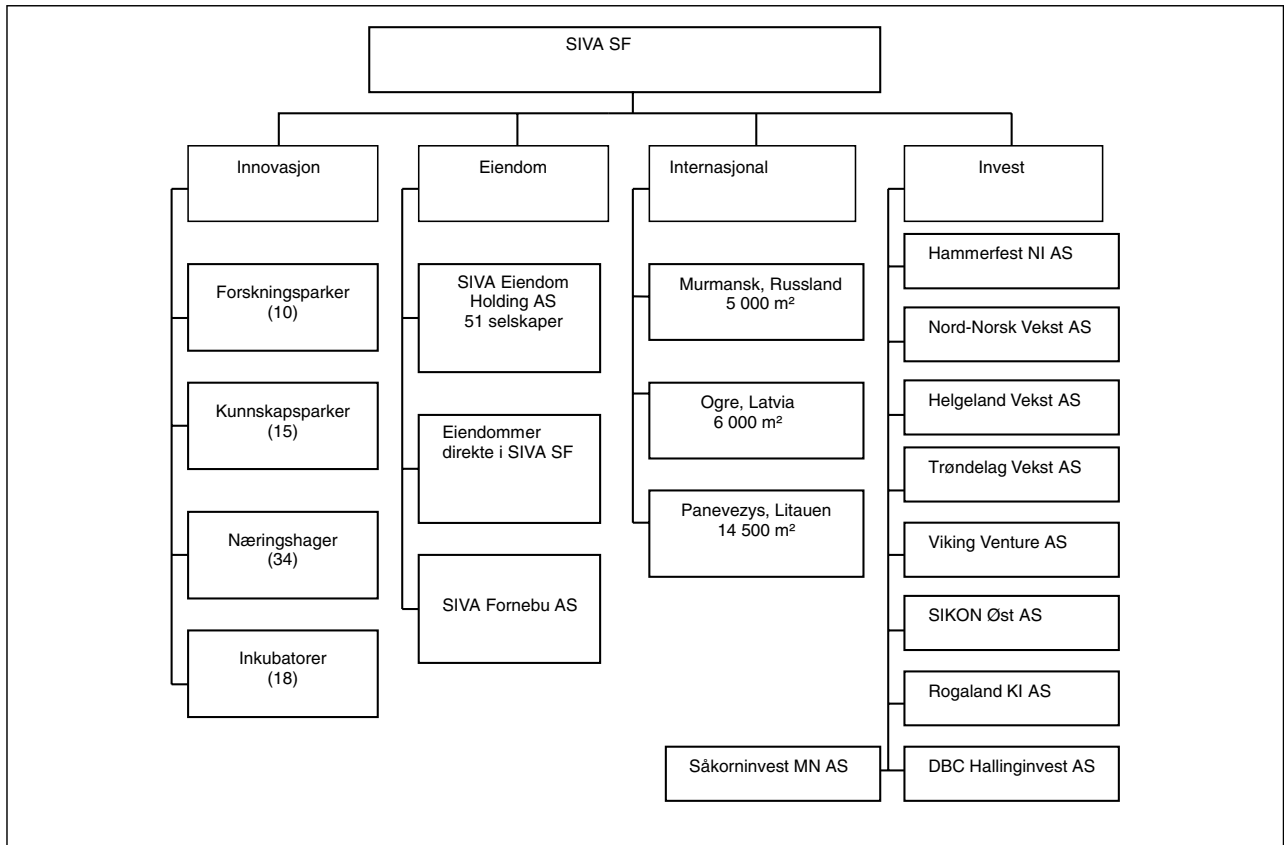
SIVA SF har ca. 40 årsverk og er for tiden organisert i tre hoved- virksomhetsområder: *Eiendom*, *Innovasjon* og *Invest*. I tillegg har SIVA etter hvert bygd opp en viss internasjonal virksomhet, primært i form av eierskap i næringsparker i Nordvest-Russland og Baltikum. Denne virksomheten fremgår i organisasjonskartet som et eget virksomhetsområde, men er under nedbygging. (Figur 2.1.)

2.5 SIVAs virksomhetsområder

Eiendom

Eiendomsutvikling og utleievirksomhet var SIVAs opprinnelige virksomhetsområde. Dette området er fremdeles viktig og SIVA Eiendom består i dag av følgende aktiviteter:

Figur 2.1 SIVAs organisasjonskart pr februar 2004

1. Tradisjonelle, heleide industrianlegg der SIVA både har stått for bygging og utleievirksomhet.
2. Eiendomsselskaper hvor SIVA sammen med andre aktører eier bygg, oftest relatert til forsknings-, kunnskaps- og næringsparker. Disse eiendomsselskapene er etablert som egne aksjeselskaper.

Det vesentligste av eiendomsvirksomheten er lagt ut i et eget holdingsselskap, SIVA Eiendom Holding A/S, men noen av de gamle SIVA-anleggene eies fortsatt av SIVA SF. SIVA er opptatt av å mobilisere lokal kapital og kompetanse ved investeringer i eiendom og infrastruktur.

SIVA har lagt vekt på å bevare kompetansen som profesjonell eiendomsutvikler med unike konsepter for næringsbygg tilpasset spesifikke behov i distriktene. Selskapet har de siste årene bl.a. deltatt i utbygging av lokaler til Skandinavias eneste solcellefabrikk (Scancell AS, Narvik), anlegg for industrialisering av torskeyngeloppdrett i Tromsø (Troms Marin Yngel), ferdigstilling av rehabiliterte og tilpassede lokaler for TI-Group på Kongsvinger, rehabiliteringsarbeider ved SIVAs anlegg i Båtsfjord samt bygg for flere kunnskaps- og næringsparker rundt i landet.

Innovasjon

Dette virksomhetsområdet er relatert til aktiviteten i forskningsparkene, kunnskapsparkene, næringshagene og inkubatorene. Disse miljøene etablerer egne innovasjonsselskaper som har nyskaping og nettverksaktivitet mellom aktører fra privat virksomhet, forskning/utdanning og offentlige myndigheter som sin hovedoppgave. Formålet med å skille eiendomsaktiviteten og innovasjonsselskapene tilknyttet parkene var å sette større fokus på utvikling av innholdet i parkene og hagene. Eierne i slike innovasjonsselskaper har en viktig oppgave i å få anleggene til å fungere så godt som mulig for de gründerne og bedriftene som holder til der.

SIVA bidrar med sin kompetanse i innovasjonsselskapene. Eierposten i selskapene gir innflytelse gjennom styreposisjon. SIVA legger vekt på nettverksbygging innen og mellom de ulike innovasjonsarenaene rundt i landet, slik at erfaringer og kompetanse overføres mellom miljøene. Dette gir en merverdi til innovasjonsselskapene som de lokale eierne ikke kan bidra med.

I arbeidet med utvikling av innovative miljøer opererer SIVA i samarbeid med bedrifter, private investorer, industrielle og finansielle partnere og

forskningsinstitusjoner samt statlige og regionale myndigheter.

Invest

En sentral målsetting med SIVAs investeringsaktivitet har vært å mobilisere regional/lokal kapital til investering i og utvikling av lokalt næringsliv. SIVA har dessuten ønsket å bidra med nettverk, erfaring, prosjektidéer og ledelse. SIVAs investeringer skjer indirekte gjennom såkorn-/venturefond og som deleier i forskningsparker/utviklingselskaper som investerer i enkeltbedrifter.

Pr. 31.12.03 hadde SIVAs investeringer i såkorn-/venturefond (9 stk) en bokført verdi på ca. 58 millioner kroner, mens selskapets indirekte andel av investeringer foretatt av forskningsparker etc. utgjorde ca. 17 millioner kroner. Samlet har fondene og forskningsparkene investert ca. 380 millioner kroner i mer enn 200 enkeltbedrifter. De fleste av investeringene er relativt små. I mer enn halvparten av selskapene er det investert mindre enn 500 000 kroner.

Spesielle engasjementer

SIVA er tillagt oppgaven å forvalte statens interesser i IT Fornebu. Engasjementet er knyttet opp til både en eiendoms- og en utviklingsside. Det er etablert et heleid datterselskap, SIVA Fornebu AS, som har eierandeler i IT Fornebu AS og IT Fornebu Eiendom AS på hhv. 34,1 og 32,5 prosent. Det er totalt investert ca. 403 millioner kroner gjennom SIVA Fornebu AS.

SIVA har investert totalt 37 millioner kroner gjennom det heleide datterselskapet S.A.I.L. Port Northern Europe AS. Den viktigste enkeltinvesteringen har vært en 10% eierandel i Nordisk språkteknologi Holding AS. Den investerte kapitalen anses nå som tapt.

SIVA eide dessuten 50% av Argentum Fondsinvesteringer AS med en kapitalbase på 2,45 milliarder kroner. Denne eierandelen ble vedtatt tilbakeført til staten ved Nærings- og handelsdepartementet på ekstraordinært foretaksmøte i SIVA 28. november 2003.

Utenlandsaktiviteter

I St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv ble SIVAs engasjement i næringsparker i utlandet drøftet. Stortinget sluttet seg til Regjeringens anbefaling om at SIVAs engasjementer i næringsparker i Baltikum skulle avvikles på sikt.

Departementet har sammen med SIVA utformet et opplegg for utfasing av engasjementene over tre år. Det er i denne sammenheng viktig at alle partnere, inkludert norske bedrifter, får god informasjon som gir anledning til å vurdere aktiviteter i Baltikum ut fra forutsigbar kunnskap om SIVAs engasjementer. Dette er vektlagt i prosessen. Videre legges det til grunn at SIVA ikke investerer i infrastruktur, for eksempel i næringsparker og lignende, eller tar annet eierskap i land som er eller fra og med 01.05.2004 vil være medlemmer av EU. Det er også en forutsetning at SIVA ikke medvirker der bedrifter ønsker å flytte ut hele eller store deler av sin produksjon fra Norge, slik det i henhold til St.prp. nr. 51 (2002–2003) også ligger til grunn for det øvrige virkemiddelapparatet.

I proposisjonen ble det lagt opp til å videreføre SIVAs aktivitet i Murmansk. Dette begrenser seg i dag til engasjement i én næringspark, og omtales nærmere i kap. 4.

3 Det næringsrettede virkemiddelapparatet

I dette kapitlet gjøres det rede for hovedtrekkene i virkemiddelpolitikken slik de ble lagt fram av regjeringen i St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv. I proposisjonen trakk regjeringen opp hovedlinjene for innretning og organisering av det næringsrettede virkemiddelapparatet. SIVA er en del av dette apparatet, og skal ha et tett operativt samarbeide med Innovasjon Norge, Forskningsrådet, fylkeskommunene, regionale høyskoler og andre regionale offentlige og private miljøer for å stimulere bedrifters innovasjonsevne.

Forslagene i proposisjonen tok utgangspunkt i behovet for å gjøre virkemiddelapparatet mer effektivt, målrettet og brukervennlig. Stortinget sluttet seg til regjeringens overordnede prioriteringer.

3.1 Mål og prioriteringer

Regjeringen har gjennom St.prp. nr. 51 etablert et felles mål for hele virkemiddelapparatet. Det skal bidra til økt innovasjon i næringslivet over hele landet. Med dette målet ønsker regjeringen å sørge for at alle næringsrettede tiltak og programmer skal trekke mest mulig i samme retning.

Videre er det formulert tre fokusområder som skal være retningsgivende både for departementenes forvaltning av virkemidlene og for institusjonenes utforming og drift av de ulike ordningene. Fokusområdene er definert ut fra en antagelse om at

områdene er av stor betydning for innovasjonsevnen i næringslivet, og at det er på disse områdene at direkte offentlige virkemidler kan utløse mest verdiskaping.

Fokusområdene for næringsrettede virkemidler er :

- Forskning og kompetanseheving
- Idé-, utviklings- og kommersialiseringsfasen
- Internasjonalisering

Videre har regjeringen lagt opp til å spisse virkemiddelapparatets innsats inn mot klart definerte målgrupper. Målgruppene representerer aktører som står for betydelig nyskaping, og som ofte har prosjekter der offentlig innsats er nødvendig for å utløse verdiskaping.

Vektlegging av fokusområder og målgrupper vil måtte variere ut fra næringslivets utfordringer i ulike deler av landet. Regionale strategier skal spille en rolle i utformingen av virkemiddelbruken. Regjeringen legger stor vekt på utvikling og utnyttelse av regionale kunnskaps- og næringssetra. Regionalt samarbeid mellom virkemiddelapparatets aktører, fylkeskommunen og miljøer innen forskning og kompetanse i de enkelte regionene vil være viktig for å kunne utnytte Norges potensial for økt innovasjon og verdiskaping.

3.2 Innovasjon Norge

Stortinget vedtok ved behandlingen av St.prp. nr. 51 (2002–2003) å samle virkemidlene som lå i Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Norges Eksportråd, Statens veiledningskontor for oppfinnere (SVO), samt Norges Turistråd i ett selskap. Selskapet ble formelt opprettet ved lov 01.01.2004 og fikk navnet Innovasjon Norge.

Det nye selskapet bygger på et ønske om å sette et sterkere fokus på innovasjon som drivkraft for økonomisk vekst, og å se regional utvikling og internasjonalisering i sammenheng ved utformingen av innovasjonsrettede virkemidler.

Opprettelsen av Innovasjon Norge skulle dessuten åpne for en sterkere koordinering og samordning av ulike virkemidler, og således bidra til et mer oversiktlig og brukervennlig apparat. I tråd med dette ble det stilt krav om at det som tidligere var SNDs distriktskontorer og Eksportrådets kontorer i utlandet skulle knyttes sammen i ett nettverk innenfor det nye selskapet. De enkelte kontorene i nettverket skal representere hele det offentlige tilbudet av næringsrettede virkemidler ut mot brukerne. Målet er at Innovasjon Norges kontorer hjemme og ute skal være arenaen for møtet mel-

lom brukerne og det samlede virkemiddelapparatet. Denne arenaen er også kalt brukerfronten.

3.3 Grenseflater og samarbeid mellom SIVA og andre aktører

I tråd med regjeringens ønske om å forenkle og effektivisere virkemiddelapparatet legger myndighetene opp til at institusjonene har tett dialog og samarbeid der virksomhetene har felles grenseflater. Tydeliggjøring av ansvar og oppgaver, samt tett dialog er dessuten nødvendig for å unngå at institusjonene overlapper hverandre, jobber dobbelt eller at oppgaver i gråsonen forblir uløste.

Det skal sørges for god flyt av informasjon og kompetanse mellom aktørene. Slik informasjonsflyt mellom aktørene vil komme brukerne til gode. Gjennom utviklingen av en felles brukerfront er det nettopp et primært mål at brukerne slipper å måtte forholde seg til flere aktører samtidig. De ulike institusjonenes kompetanse og tilbud vil bli tilgjengelig på ett sted. I St.prp. nr. 51 ble det slått fast at de øvrige institusjonene i virkemiddelapparatet skal formidle sine tilbud gjennom Innovasjon Norges regionkontorer. Dette betyr at det må inngås samarbeidsavtaler som sikrer at Innovasjon Norge formidler andre institusjoners tilbud, eller at andre institusjoner har egne ansatte plassert på disse kontorene. SIVA skal også være en del av den helhetlige brukerfronten.

Av virkemiddelaktører samarbeider SIVA i dag først og fremst med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. De to sistnevnte institusjonene tar utgangspunkt i enkeltbedrifter og -prosjekter, finansierer, tilfører kompetanse og bygger nettverk mellom disse. SIVAs virksomhet tar utgangspunkt i å utvikle fysisk infrastruktur (for eksempel forsknings- og kunnskapsparke) hvor bedriftene får tilgang til nettverk og kompetanse. SIVAs eget nettverksarbeid går først og fremst ut på å bygge nettverk og sørge for læring mellom de ulike infrastrukturelementene (et eksempel er SIVAs initiativ til å danne en forening av landets næringshager).

De tre institusjonene møtes i sitt arbeid særlig i utvikling av lokale og regionale næringsmiljøer. ARENA-programmet og såkalte Centers of Expertise er eksempler på tiltak som alle tre samarbeider om. ARENA-programmet skal stimulere til økt innovasjon gjennom samarbeid og nettverk mellom regionale næringsaktører, FoU-aktører og det offentlige. Programmet tilbyr finansiell og kompetansemessig støtte til forberedelse og gjennomføring av flerårige utviklingsprosjekter. Den maritime næringen på Sunnmøre og lettmetallmiljøet på Toten er av de første stedene de tre aktørene sam-

arbeider om ARENA-programmet. Centers of Expertise er et pilotprosjekt som tar sikte på å utvikle sterke regionale innovasjons- og næringsmiljøer med basis i en spesifikk bransje, teknologiområde eller lignende.

Fokuset på kompetanse og nettverk har ført til at de tre institusjonenes arbeidsområder har nærmet seg hverandre, til tross for ulike utgangspunkt. Det er et behov for samarbeid mellom aktørene på disse feltene, både på strategisk og operativt nivå. Det er samtidig behov for å klargjøre rollene slik at en unngår unødig overlapping, dobbeltarbeid og lite produktiv konkurranse mellom institusjonene. Hvilke oppgaver SIVA konkret skal ha innenfor denne rammen er omtalt i kapittel 4.

Selv om de ulike institusjonene i virkemiddelapparatet vil ha grenseflater som kan gå over i hverandre, skal deres kjerneområder være ulike. De økonomiske og personellmessige ressursene i virkemiddelapparatet er begrensede, og det anses ikke som hensiktsmessig om institusjonene skulle konkurrere med hverandre innen de samme områdene. Dette aktualiseres særlig av at fylkeskommunene nå har fått en klarere bestillerrolle overfor virkemiddelapparatet. Det er dannet regionale partnerskap med fylkeskommunene i en ledende rolle. Partnerskapet er kjernen i samarbeidet mellom fylkeskommunene, virkemiddelinstusjonene og andre aktører.

Fylkeskommunene kan med sitt utvidede mandat gjøre ulike prioriteringer, og dermed velge å benytte både Innovasjon Norges, Norges forskningsråds og SIVAs tjenester i varierende grad. Det er ikke ønskelig at disse statlige institusjonene skal tilby de samme tjenestene til fylkeskommunene. Det legges derfor opp til at aktørene skal kunne tilby fylkeskommunene sine tjenester innenfor sine kjerneområder, men være varsom med å gi tilbud utenfor dette. I grenseflatene mellom de ulike aktørene skal samarbeid ligge til grunn for virkemiddelbruken.

4 SIVAs framtidige virksomhet

4.1 SIVAs rolle og oppgaver

Basert på premissene for virkemiddelapparatet og grenseflatene mellom aktørene som er skissert i kapittel 3, gis i dette kapitlet en nærmere vurdering og fastsetting av SIVAs rolle og arbeidsfelt. Det er vesentlig for regjeringen å sørge for at virkemiddelaktørene samarbeider om hovedmålet som er økt innovasjon, og at rollene til de ulike aktørene er klart definert i forhold til hverandre.

Formålet med SIVA er å bidra til oppnåelse av

regjeringens regional- og distriktpolitiske mål, og innenfor denne rammen bidra til utvikling av norsk innovasjonsevne og økt verdiskaping over hele landet. Dette skal bl.a. skje ved å tilrettelegge for næringsvirksomhet gjennom utvikling av sterke regionale innovasjons- og verdiskapingsmiljøer i samarbeid med private og offentlige aktører. Med SIVAs engasjement både i sentrale strøk og i mer næringssvake områder, må selskapet legge vekt på å overføre kompetanse og å skape ringvirkninger mellom ulike deler av landet.

Nærmere spesifisering av oppgaver og målsettinger for SIVAs virksomhet vil bli utarbeidet i dialog med selskapet, og vil fremgå av formålsparagrafen og de årlige tilsagnsbrev.

SIVAs formålsparagraf, fastsatt ved omdanningen til statsforetak 01.01.1993 og nedfelt i vedtektene, er som følger:

«I.

SIVA skal være et nasjonalt foretak for økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene, gjennom:

- a. Forvaltning av SIVAs eiendeler samt investeringer i tomter og bygg for utleie eller salg til ulike typer virksomheter eller næringer.
- b. Å arbeide aktivt i forhold til bedrifter for å øke sitt eget inntektsgrunnlag. SIVA SF har anledning til å yte lån og tilskudd til forprosjekter, prosjektvurderinger, konsulenttjenester og ledelsesinnsats i arbeidet for å utvikle bedrifter i eksisterende eller framtidige bygg eller anlegg.
- c. Deltakelse med minoritetsandeler i regionale eller bransjerettede investerings- og utviklingsselskaper for å få tilgang på risikokapital, forretningsidéer og nettverk.

II.

I tillegg til oppgaver som nevnt under I kan foretaksmøtet pålegge SIVA SF andre sektorovergrepene oppgaver.»

Departementet vil fastsette en ny formålsparagraf for SIVA i forhold til Stortingets beslutninger om innretning av SIVAs framtidige virksomhet.

4.2 Vurdering og innretning av virksomhetsområdene

Eiendom

SIVAs virksomhet relatert til industribygg har påvirket næringsutvikling og vekst i antall arbeidsplasser over hele landet. SIVA har bl.a. bidratt til iverksettelse av spesielle prosjekter av stor regional betydning, for eksempel bildelproduksjonen

for Alcoa på Lista. SIVAs medvirkning med rask oppføring av spesialtilpassede bygg var utslagsgivende for at denne fabrikken med 400 arbeidsplasser ble lagt til Norge.

Behovet for statlig oppføring av tradisjonelle industrianlegg er betydelig redusert. Det er imidlertid fremdeles behov for en statlig aktør til å bidra i andre typer eiendomsprosjekter, for eksempel utvikling av nye næringskonsepter med spesialtilpassede bygg og utbygging av fysisk infrastruktur bl.a. relatert til FoU. På dette feltet er det både nasjonalt og særlig regionalt mangel på private aktører med den nødvendige kapasitet, kompetanse og risikovillighet.

SIVAs eierandeler i bygg relatert til forsknings-, kunnskaps- og næringsparker har i stor grad vært utløsende for andre aksjonærer. Disse eierandelene må ses i sammenheng med det eierskapet SIVA har i innovasjonsselskaper som er lokalisert til byggene.

Eiendomsutvikling og eiendomsbesittelse bør av habilitetsmessige årsaker ikke blandes sammen med bedriftsfinansiering. En eiendomsbesitter som også formidler offentlig støtte som kan nyttes av leietakere vil lett komme i en dobbeltrolle der det kan oppstå insentiver til å prioritere egne leietakere. Departementet har derfor lagt opp til en arbeidsdeling der eiendomsaktiviteten beholdes i SIVA, mens Innovasjon Norge videreutvikler sin rolle overfor de bedriftene som er leietakere i SIVAs eiendommer. Dette vil, i tillegg til å legge grunnlaget for et konstruktivt samspill mellom institusjonene, gi en ryddig arbeidsdeling. Næringslivet vil gjennom brukerfronten kunne få et samlet tilbud knyttet til SIVAs og Innovasjon Norges tilbud.

Departementet legger til grunn at SIVA, innenfor eiendomsområdet, ikke skal gå inn i markedet i direkte konkurranse med private aktører. Før SIVA velger å gå inn i nye prosjekter må det derfor foretas en grundig markedsmessig vurdering av om det er mulig å få private investorer til å stå for utbyggingen. SIVA bør kunne spille en viktig rolle i å samordne og gi råd til private investorer i forbindelse med planlagte prosjekter.

SIVAs eksisterende bygningsmasse er blitt til gjennom investeringer over en 30-års periode. Noen av bygningene dekker ikke lenger det opprinnelige formålet, mens andre har utviklet seg slik at de bør kunne overtas av private investorer. Departementet vil stimulere SIVA til å avhende disse bygningene slik at det kan bli større dynamikk i eiendomsmassen. Dette vil frigjøre kapital og ressurser som kan legges til grunn for nyinvesteringer eller benyttes til nedbetaling av gjeld.

Regjeringen vil innenfor disse rammene anbefale at SIVA fortsetter aktiviteten innenfor virksomhetsområdet Eiendom. Økonomiske rammer for aktiviteten drøftes nærmere i kapittel 5.

Innovasjon

SIVAs rolle som initiativtaker og tilrettelegger for nasjonale og regionale innovasjonssystemer og verdiskapingsmiljøer er i dag en sentral aktivitet for selskapet. Innovasjon og nyskapingsevne avhenger av godt samarbeid mellom ulike aktører som FoU-miljøer, finansinstitusjoner, næringsliv, offentlige virksomheter og andre deler av virkemiddelapparatet. SIVA bidrar til oppbygging av nettverk, kompetansespredning og grunnleggende infrastruktur for slike miljøer over hele landet. Departementet mener at SIVAs innsats på dette feltet har vært av stor betydning. Det er behov for en nøytral aktør som bidrar til at ulike aktører innenfor en region kobles sammen og legger til rette arenaer for å stimulere til økt innovasjon.

SIVA som nasjonal nettverksaktør skal bidra til at kunnskap og FoU-aktivitet spres fra sentrale kunnskapsmiljøer (universitet, høyskoler, FoU-institutter og private konsulenter) til distriktsområder. Samspillet mellom sentrale nasjonale miljøer og distriktene er viktig for næringsutvikling basert på kommersialisering av forskningsresultater. Her skal det være en vekselvirkning hvor kompetanse og oppgaver kan flyte mellom miljøene samtidig som distriktene kan dra nytte av nasjonale fagmiljøer. Eksempelvis bygger konkurransestyret til norsk oppdrettsnæring på betydelig forskningsvirksomhet som i stor grad har foregått i sentralt lokaliserte forskningsmiljøer, og som har fått stor økonomisk betydning for distriktene. SIVA har en viktig rolle i å tilrettelegge for denne type samspill og sikre god informasjonsflyt mellom forskningsmiljøer og næringsliv både på nasjonalt og regionalt plan.

SIVA skal fortsatt være engasjert både i fysisk infrastruktur og i innovasjonsselskapene som organiserer aktiviteten i forsknings- og kunnskapsparker. Gjennom dette oppnås synergieffekter i form av best mulig tilrettelegging for aktiviteten i den enkelte park. Tanken bak SIVAs engasjement i innovasjonsfremmende tiltak og nettverksbygging for bedrifter lokalisert i parkene, var opprinnelig å sikre nåværende og fremtidige leietakere i bygg der SIVA hadde eierandeler. Etter hvert har SIVAs rolle relatert til oppbygging av innovasjonssystemer blitt stadig viktigere. Selskapet har gjennom kombinasjonen av eiendomsvirksomhet og innovasjonsaktivitet mulighet til å skreddersy loka-

ler tilpasset «profilen» innenfor den enkelte park, og sørge for at bedriftene som innlemmes passer sammen og drar nytte av hverandres kompetanse og en felles infrastruktur. Ved at SIVA er utleier av lokalene har de også en egeninteresse i at bedriftene som er lokalisert der oppnår en god økonomisk utvikling, i tillegg til målet om å bidra til økt regional næringsutvikling og sysselsetting.

SIVA skal ikke ha et direkte økonomisk engasjement i de bedriftene som er leietakere i parkene. Dette hindrer ikke at SIVA kan arbeide for utvikling av felles løsninger og utbygging av infrastruktur som vil være til nytte for bedriftene som gruppe. Denne uavhengigheten i forhold til enkeltbedrifter sikrer at SIVA holder fokus på utvikling av parken/hagen som helhet. På bakgrunn av dette, med vekt både på synergiene mellom eiendom og innovasjonselskaper og på behovet for å skille ulike roller, har en kommet fram til at det ikke vil være hensiktsmessig å overføre SIVAs innovasjonsaktiviteter til Innovasjon Norge. Regjeringen går derfor inn for at SIVA fortsatt skal ha ansvaret for å ta eierskap både i fysisk og annen tilretteleggende infrastruktur for innovasjon.

SIVA må innenfor dette arbeidsfeltet prioritere et godt og nært samarbeid med Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og fylkeskommunene. De ulike aktørene arbeider alle mot et mål om kommersialisering av forskningsresultater og utvikling av regionale næringsmiljøer, og det er viktig at de samordner sine tiltak og prioriteringer. Som nærmere omtalt i kapittel 3 er det allerede etablert tiltak og programmer hvor disse institusjonene samarbeider med klart definerte roller. Konstruktivt samarbeid mellom virkemiddelaktørene vil gjøre den samlede innsats mest mulig effektiv i forhold til næringslivets behov i de enkelte regionene.

SIVA må på dette området dessuten finne den rette balansen mellom kvalitet og det å tilfredsstille etterspørselen fra regionale aktører som ønsker SIVAs engasjement i nye prosjekter (næringsshager, omstillingsprosjekter etc.). Omfanget av aktiviteten må bestemmes av prosjektenes lønnsomhet, den kapital som stilles til disposisjon for SIVA fra statens side, og hvor mye privat kapital som kan utløses. Dette drøftes nærmere i kapittel 5.

Invest

I «Økonomisk vurdering av SIVA SF» (Deloitte&Touche, juni 2003) konkluderes det med at SIVAs eierandeler i etablerte såkorn-/venturefond ikke har hatt noen synlig synergieffekt i forhold til SIVAs øvrige virksomhet. Fondene har i liten grad investert i bedrifter som har tilknytning til SIVAs

eiendomsaktivitet eller innovasjonstiltak. Selskapet har heller ikke hatt noen eksplisitte vurderingskriterier for engasjementet i disse selskapene (krav om støtte til visse næringer, lokalisering eller lignende), eller ført noen aktiv forvaltning av sine fondsinvesteringer.

Departementet deler disse vurderingene, og ønsker dessuten at såkorn-/ventureaktiviteten skal samles hos færre, profesjonelle aktører. Forvaltningen av den eksisterende såkornordningen er lagt til Innovasjon Norge. Institusjonen er også tillagt ansvaret for forvaltningen av de fire nye regionale såkornfondene. Videre er forvaltningen av investeringsfondene for Øst-Europa og Nordvest-Russland også lagt til Innovasjon Norge. En samling av forvaltningen av statens deltakelse i såkorn- og investeringsfond i Innovasjon Norge vil gi et oversiktlig system for brukerne og en ryddig arbeidsdeling mellom Innovasjon Norge og SIVA. Innovasjon Norge vil etter dette overta SIVAs rolle relatert til forvaltningen av og investeringer i regionale såkorn- og investeringsfond. Departementet går derfor inn for at SIVA ikke viderefører investeringsaktiviteten, og at eksisterende portefølje over tid reduseres og avhendes. Dette bør også gjelde investeringer i kunnskapspark eller innovasjonselskaper som har karakter av i hovedsak å være egenkapitalinvesteringer.

Avslutning av denne aktiviteten og avhending av porteføljen vil bidra til at SIVA konsentrerer virksomheten om de områdene der selskapet har sin kjernekompetanse og der synergieffektene er størst. Det vil dessuten bidra til frigjøring av kapital og ressurser for SIVA.

Utenlandsaktiviteter

SIVAs utenlandsaktiviteter ble drøftet i St.prp. nr. 51 (2002–2003) Virkemidler for et innovativt og nyskapende næringsliv, og er også beskrevet tidligere i denne meldingen.

I proposisjonen og Stortingets merknader ble det lagt opp til at SIVA kunne videreføre sin aktivitet i Murmansk. Dette begrenser seg i dag til engasjement i én næringspark. Aktiviteten i Nordvest-Russland skal drives innenfor de samme kravene til lønnsomhet og risiko som den norske virksomheten, og må ligge innenfor SIVAs kjernevirksomhet, dvs. tilretteleggende eierskap for næringsutvikling. Dersom SIVA ikke finner at virksomheten i Nordvest-Russland tilfredsstiller disse kravene, bør engasjementene kunne avhendes. Engasjementet i Murmansk har fått enkelte bevilgninger fra Utenriksdepartementet. I den utstrekning slike øremerkede bevilgninger blir stilt til dis-

posisjon, vil det kunne gi SIVA risikoavlastning og større muligheter til å støtte opp under den økonomiske utviklingen i Nordvest-Russland og samarbeidet mellom norsk og russisk næringsliv.

SIVA har i enkelte tilfeller blitt engasjert av NORAD i bistandssammenheng. Departementet ser det som positivt dersom SIVA kan bidra med kompetanse på dette området, men forutsetter at de samlede kostnadene dekkes over bistandsbudsjettet.

Utover engasjement i Nordvest-Russland skal SIVA ikke gjøre investeringer utenlands.

4.3 Framtidig organisering

Som konkludert over går departementet inn for at såkorn-/ventureaktiviteten ikke videreføres, og at porteføljen avhendes. Aksjepostene har en bokført verdi i SIVAs balanse på ca. 58 millioner kroner. I tillegg kommer enkelte investeringer i kunnskaps-parker og lignende som har karakter av i hovedsak å være egenkapitalinvesteringer i øvrig virksomhet. Eventuelt kontantoppgjør fra salg av porteføljen vil inngå i en vurdering av SIVAs kapital-situasjon og anvendes til nedbetaling av gjeld. I tillegg frigjøres også personalmessige ressurser relatert til såkorn-/ventureaktiviteten (ifølge SIVA ca. 3 årsverk).

Departementet går inn for at den gjenværende virksomheten i SIVA rapporterer innen områdene

1. *Innovasjon* som består av tilretteleggende investeringer i regionale nyskappings- og innovasjonsselskaper, samt tilhørende utviklingskompetanse.

2. *Eiendom* som består av investeringer i bygg og annen næringsrettet infrastruktur.

I tillegg kan SIVA etter behov bli tillagt oppgaver innenfor sine kjerneområder fra departementene eller utføre oppgaver for det regionale nivået.

De to områdene Innovasjon og Eiendom har meget ulike krav til finansiering og økonomisk styring, og bør budsjetteres, finansieres og styres deretter. Tydeligere og mer atskilt økonomisk styring av virksomhetsområdene vil gjøre det enklere å planlegge SIVAs pengeforbruk og måle hvilke resultater som faktisk oppnås innenfor det enkelte område. Dette gjelder måling og rapportering av både økonomiske forhold og mer kvalitative nytte-/kostnadsmål. Dette drøftes nærmere i kapittel 5.

SIVA Fornebu AS

Innen Avdeling Eiendom bør SIVA Fornebu AS rapporteres separat. Dette engasjementet er såpass stort, spesielt og finansiert særskilt, at tallene

vil overskygge resultater av den øvrige eiendomsvirksomheten. Finansieringen av SIVAs deltakelse i IT Fornebu har skjedd ved økt innskuddskapital i SIVA. Engasjementet i SIVA Fornebu AS må finansieres med 100% egenkapital som intensjonen har vært til nå. Resultatbidraget fra SIVA Fornebu AS vil være resultatandel i IT Fornebu-selskapene. Kontantstrømmen i området vil være eventuelt utbytte fra disse selskapene.

4. juni 2004 ble Stortingsmelding nr. 42 (2003–2004) om status for IT Fornebu lagt fram. Meldingen var basert på en ekstern statusrapport fra Oxford Research. I denne rapporten skisseres tre utviklingsscenarier. Ett av scenariene (eiendomsutviklingsscenariet) innebærer avhending av statens aksjer til private investorer. Eventuelt statlig ned-salg i IT Fornebu vil ikke få direkte konsekvenser for de vurderinger som er gjort i dette dokumentet. SIVA Fornebu AS er et engasjement med egen finansiering. Uttak av innskuddskapital tilhørende SIVA Fornebu AS vil imidlertid påvirke den totale egenkapitalandel i SIVA-konsernet. Stortingsmeldingen om IT- og kunnskaps-senteret på Fornebu presiserer at det ikke er forutsett endringer i det ansvaret for statens eierskap i IT-Fornebu-selskapene som er tillagt SIVA.

5 Økonomi, finansiering og styring

De senere årene har SIVAs konsernregnskap vist underskudd. Konsernresultatet for 2002 ga et underskudd på 26,6 millioner kroner, og for 2003 er konsernunderskuddet 26,1 millioner. Regnskapet viser at SIVAs økonomi er preget av store og bundne investeringer i eiendom, og en betydelig gjeld i forhold til selskapets inntekt og lønnsomhet.

SIVAs økonomiske organisering og rapportering til eier gir i dag ikke god nok oversikt over investeringsnivå, kostnadsforbruk, inntekter og gjeldsforpliktelser. Nærings- og handelsdepartementet vil i samarbeid med SIVA legge til rette for en enklere struktur og en sunnere finansiering av selskapet, slik at departementet som eier kan få et bedre bilde av den reelle økonomien og resultater i de enkelte delene av virksomheten.

Den før omtalte økonomiske vurderingen av SIVA SF og konsern (Deloitte&Touche, 2003) hadde fokus på virksomhetens lønnsomhet, soliditet, finansiering og evne til å betjene gjeld. I februar 2004 ble Deloitte Financial Advisory bedt om å følge opp denne vurderingen med sikte på å foreslå tiltak for bedre organisering, finansiering og styring av SIVA. Deloitte konstaterer at SIVA har for høy gjeld og et mer kostnadskrevende apparat

enn inntektssiden gir rom for. I de følgende forslag til finansiering og styring av SIVAs virksomhet har departementet bl.a. tatt utgangspunkt i analyser gjort i disse rapportene.

5.1 SIVAs økonomiske og finansielle situasjon

SIVAs virksomhet er finansiert gjennom statlig innskutt egenkapital, låneopptak i statskassen og programbevilgninger fra Kommunal- og regionaldepartementet til nærmere definerte formål, som næringshage- og inkubatorutvikling. I 2003 var programbevilgningene på totalt 53 millioner kroner. I tillegg kommer den egeninntjening som genereres fra virksomheten (primært eiendomsdriften).

SIVA SF har for tiden en vedtektsfestet låneramme i statskassen på 970 millioner kroner. Opptrekket er pr i dag begrenset til 940 millioner kroner i påvente av den pågående vurdering av SIVA. SIVA betaler ordinære renter for sine innlån i statskassen (p.t. ca. 7%).

SIVA-konsernet er for en stor del finansiert ved at morselskapets statskasselån og egenkapital er skutt inn som egenkapital og lån til hel- og deleide selskaper. Datterselskapene har dessuten pantelån i det private kredittmarkedet. Nye eiendomsprosjekter gjennomføres hovedsakelig i regi av selskaper organisert under det heleide datterselskapet SIVA Eiendom Holding AS.

SIVA konsern hadde pr. 31.12.03 en samlet rentebærende gjeld (statskassegjeld og private pantelån) på ca. 1 700 millioner kroner. Noe av denne gjelden er til Innovasjon Norge, da Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND) har gitt lån til industrivekstanlegg, forskningsparker, kunnskapsparker og næringshager (både eiendom og tilknyttede innovasjonsselskaper). SND har også gitt tilskudd til virksomhet tilknyttet SIVA-konsernet.

Egenkapitalen var pr. 31.12.03 ca. 1 950 millioner kroner. Etter uttak av Argentum som ble gjennomført i mars 2004 er gjenværende egenkapital ca. 604 millioner kroner, tilsvarende ca. 25% egenkapitalandel.

Av denne resterende egenkapitalen er totalt 319 millioner kroner forbeholdt SIVA Fornebu AS (bokført verdi). Fratrekkes dette er resterende egenkapital bak hele SIVAs øvrige virksomhet ca. 285 millioner kroner (ca. 12% egenkapitalandel).

Argentum og IT Fornebu kom inn i SIVA som isolerte prosjekter med tilhørende egenkapital. Den øvrige virksomheten i SIVA har derfor ikke vært basert på høyere egenkapital enn det som i

dag har en regnskapsmessig verdi på ca. 285 millioner kroner. (SIVAs opprinnelige og ikke øremerkede innskuddskapital er 274,5 millioner kroner.)

Rentebærende gjeld er høy i forhold til både egenkapital og løpende inntjening fra de investeringene SIVAs kapital er bundet i. SIVA har liten mulighet til å nedbetale statskassegjeld, men har alltid hatt tilstrekkelig likviditet til å betjene renter. Hovedproblemet for SIVA er ikke manglende soliditet og sikkerhet for lån, men at selskapet har lav inntjening og kontantstrøm i forhold til gjeldsbyrden.

Hensiktsmessig nivå på gjeld og egenkapital i SIVA må beregnes ut fra kapitalbinding, tidshorisont og inntjeningsevne i hvert forretningsområde. Gjeldsbetjeningsevnen vil primært være bestemt av den inntjening og kontantstrøm områdene *Innovasjon* og *Eiendom* genererer. I praksis er det kun Eiendom som genererer inntjening.

5.2 Økonomisk organisering og styring

Avdeling Innovasjon

Dette virksomhetsområdet sysselsetter ca 20 årsverk i SIVA SF.

SIVAs formidling av utviklingskompetanse og nettverksbygging er i hovedsak finansiert gjennom årlige bevilgninger fra Kommunal- og regionaldepartementet. En annen viktig aktivitet innen dette området er eierskap i innovasjonsselskaper tilknyttet forsknings- og kunnskapsparker og næringshager.

Området har bundet ca 140 millioner kroner i 67 minoritetsaksjeposter (typisk 20–49% eierandel). Dette er aksjeselskaper som skal drive innovasjonsfremmende virksomhet i de respektive kunnskaps- og forskningsparker og næringshager mv. Den øvrige virksomheten binder lite kapital.

Avdelingen har ingen kontantstrøm av betydning fra kapitalbindingen som kan betjene lån. Virksomheten må derfor finansieres med egenkapital.

Virksomheten i *Innovasjon* må dimensjoneres innenfor størrelsen på de årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Departementet forutsetter at forretningsområdet skal gå i resultatmessig balanse.

Avdeling Eiendom

Virksomhetsområdet sysselsetter ca 12 årsverk i SIVA SF. På konsernbasis har SIVA bundet anslagsvis i overkant av 1700 millioner kroner i eiendom. I tillegg kommer aksjeposten i SIVA Fornebu AS, som må betraktes som en særskilt investering.

Departementet mener at *Eiendom* i utgangspunktet bør styres som et rent eiendomsselskap innenfor rammen av de særskilte målsettingene som ivaretas i formålsparagrafen og eventuelle andre spesifiserte oppgaver.

Totalomfanget i *Eiendom* må til enhver tid bestemmes av den egenkapital SIVA har og den gjeldsbetjeningsevne eiendomsmassen gir. Kontantstrømmen fra drift skal være tilstrekkelig til å betjene løpende renteutgifter og eventuelt avdrag på lån i takt med eiendommenes verdifall.

Etter beregninger gjort av Deloitte i februar 2004, basert på budsjettmessige forutsetninger for 2004 samt inntjening og investeringsnivå fra foreløpig regnskap for 2003, har Avdeling Eiendom (eksklusiv SIVA Fornebu AS) en mulighet til å betjene ca. 1400 millioner kroner i rentebærende gjeld. Her er det lagt til grunn en rentesats på 6%, som en regner med er representativt for et langsiktig rentenivå for SIVA. Dagens rentenivå i konsernet ligger mellom 6 og 7%. Med disse forutsetningene vil eiendomsområdet kunne oppnå et resultat omtrent i balanse etter finanskostnader.

Nye eiendomsinvesteringer bør baseres på frigjøring av egenkapital ved salg av eiendommer, avdrag på SIVAs lån til prosjekter, eller oppsporing av overskudd. Departementet legger til grunn at spesielt salg av «gamle» og veletablerte eiendomsprosjekter bør kunne frigjøre kapital til nye investeringer.

5.3 Finansiering og avkastningskrav

Ut i fra at det kun er eiendomsvirksomheten som har gjeldsbetjeningsevne og som i praksis må betjene hele gjeldsbelastningen i konsernet, konkluderer Deloitte med at SIVA har opparbeidet seg ca. 250–350 millioner kroner for mye i rentebærende gjeld, i forhold til den avkastning virksomheten gir.

På bakgrunn av disse vurderingene går regjeringen inn for at SIVAs statskassegjeld bør reduseres med 250 millioner kroner. Dette vil gi selskapet en sunnere finansiell basis.

Regjeringen foreslår at gjeldsreduksjonen gjennomføres ved at

1. SIVA tilføres egenkapital på 150 millioner kroner over noen år, til nedbetaling av gjeld.
2. 100 millioner kroner nedbetales gjennom interne tiltak i SIVA (reduisert likviditetsbeholdning, avhending av såkorn-/venturefondporteføljen og salg av deler av eiendomsmassen).

Reduksjon av likviditetsbeholdningen er basert på at SIVA hadde en betydelig kontantbeholdning på ca. 160 millioner kroner pr. 31.12.03. Likviditetsbe-

holdningen må være av en størrelse som er tilpasset risikoen i virksomheten og behovet for driftskapital, men bør kunne reduseres noe. Salg av såkorn-/venturefondporteføljen kan bidra til ytterligere likviditet ved kontant oppgjør (bokført verdi ca. 58 millioner kroner). Salg av «gamle» eiendommer kan frigjøre kapital som delvis skal benyttes til nedbetaling av gjeld.

En oppnår gjennom dette å redusere statskassegjelden fra dagens nivå på 940 millioner kroner til ca. 700 millioner kroner. Regjeringen vil anbefale at SIVAs låneramme i statskassen skal være i denne størrelsesorden etter at ovennevnte tiltak er gjennomført.

Ved konvertering av 100 millioner kroner fra gjeld til egenkapital i 1998 ble det satt et avkastningskrav på 6,5% av dette beløpet. Departementet finner at det ikke er hensiktsmessig med et avkastningskrav knyttet til deler av investert kapital. Avkastningskrav bør knyttes opp til virksomheten som helhet. Basert på reelle forhold i virksomheten og realistiske forventninger bør dette kravet på kort sikt være at virksomheten skal gå i resultatmessig balanse (eksklusiv resultatbidrag fra SIVA Fornebu AS), forutsatt en tilførsel av egenkapital i samsvar med regjeringens forslag. Med dette utgangspunktet vil departementet i samarbeid med SIVA definere konkrete, langsiktige mål for en positiv resultatutvikling.

5.4 Foretaksform

Etter endringen i Statsforetaksloven med virkning fra 1.1.2003, er det nå liten forskjell mellom organisasjonsformene statsaksjeselskap og statsforetak.

I NOU 2003:34 «Mellom stat og marked» (Sand-utvalget) er statsforetaksloven vurdert sammen med andre selvstendige organisasjonsformer i staten. Utvalgets flertall konkluderer med at det er hensiktsmessig å opprettholde en noe endret og tilpasset statsforetaksform, for de virksomhetene som ivaretar samfunnspålagte og spesielle oppgaver og derfor ikke kan drives helt ut etter bedriftsøkonomiske hensyn. Det legges til grunn at samfunnsmessige oppgaver normalt vil forutsette en mer omfattende regulering og kontakt med myndighetene enn det som vil være tilfelle for de aller fleste statsaksjeselskaper som i større grad driver etter bedriftsøkonomiske kriterier. Det anføres videre at det for de virksomhetene som i dag er organisert som statsforetak (6 virksomheter pr. 1.1.2003) vil være praktisk fordelaktig å kunne fortsette med den organisasjonsformen de har.

Momenter for å beholde SIVA som et SF er dessuten:

- SF-formen markerer SIVAs rolle som virkemiddelinstusjon, finansiert delvis gjennom offentlige bevilgninger og styrt av politiske mål. De fleste enkelte SIVA-eiendommene er allerede organisert som aksjeselskaper, så den forretningsmessige profilen er her ivaretatt. Det er ikke behov for å markere ytterligere fristilling fra staten som eier i forhold til kommersielle konkurrenter og kunder.
- SF-formen gir anledning til fortsatt finansiering med statskasselån. Det ville kreve betydelig økning av SIVAs egenkapital for å erstatte statskasselånene med konkurransedyktig kommersiell lånefinansiering. Selve overgangen ville dessuten være kostnadskreven, og långiveres krav til sikkerheter og betingelser ville gi SIVA mindre fleksibilitet enn i dag. SIVAs eiendomsprosjekter har full anledning til kommersiell lånefinansiering på linje med andre aksjeselskaper med sunne prosjekter. Den adgangen til statskasselån SIVA har som SF gir i så måte økt fleksibilitet til selskapet.

Departementet går på denne bakgrunn inn for at SIVA videreføres som statsforetak.

Statens ansvar

I forhold til SIVAs konsernstruktur vil departementet presisere at statens ansvar for SIVA er hjemlet i statsforetaksloven, mens SIVAs forpliktelser overfor sine datterselskaper er hjemlet i aksjeloven. Regjeringen legger til grunn at staten i samsvar med etablert praksis ikke garanterer for de opprettede datter- og datterdatterselskapers (AS) forpliktelser.

5.5 Mål- og resultatstyring

Departementet vil i samarbeid med SIVA utarbeide separate målsettinger og styringsparametre for hvert virksomhetsområde. For den økonomiske og finansielle utviklingen vil en fokusere på resultater, kontantstrøm fra drift, kontantstrøm fra realisasjon av gamle investeringer, finansiering og gjeldsbetjeningsevne, risiko og avkastning på investert kapital. En vil også vurdere det totale nivået av rentebærende gjeld i konsernet, i forhold til egenkapitalandel og risiko.

Målsettinger for samfunnsøkonomiske effekter vil bli vurdert av departementet i samarbeid med SIVA og Kommunal- og regionaldepartementet. I denne sammenheng vil en se på SIVAs vedtektsfestede formålsparagraf, forretningsidéen og de gjeldende mål og strategier som er utarbeidet

av SIVA. Departementet vil iverksette de nødvendige evalueringer for å vurdere disse effektene i forhold til målsettinger.

Gode styringsparametre og hensiktsmessig rapportering for virksomheten innen det enkelte område, basert på den organisering og finansielle basis som er skissert i meldingen, vil være av vesentlig betydning for oppfølging og styring av selskapet for Nærings- og handelsdepartementet som eier. Avklaring av organisatoriske og finansielle rammevilkår vil føre til at selskapet kan fokusere på formål og målsettinger for virksomheten.

6 Adm. og økonomiske konsekvenser

De foreslåtte endringer i SIVAs virksomhet, organisering og finansiering vil gi både administrative endringer samt økonomiske kostnader og besparelser.

På den administrative siden vil SIVAs organisasjonsmodell endres fra dagens struktur med tre virksomhetsområder samt en egen internasjonal avdeling, til en struktur med to virksomhetsområder: Eiendom og Innovasjon. De to områdene skal ha separate budsjetter og regnskaper, og egne krav til finansiering og økonomisk styring. Inndelingen vil bli lagt til grunn for SIVAs rapportering til departementet og utvikling av et mål- og resultatstyringssystem.

Organisasjonsendringene vil medføre vedtektsendringer ved at foretakets formålsparagraf må endres. Formålsparagrafen er nedfelt i vedtektene. Endringer i vedtektene vedtas av foretaksmøtet.

De foreslåtte endringer vil ha økonomiske konsekvenser både i form av kostnadsreduksjoner i organisasjonen og gjennom forslaget om tilføring av egenkapital. SIVA SF har i dag omtrent 40 årsverk. Avvikling av investeringsaktiviteten og nedtrapping av den internasjonale aktiviteten vil frigjøre ressurser i SIVA. Selskapet er allerede inne i en nedbemanningsfase der det tas sikte på en reduksjon med ca. 10 årsverk i 2004. Dette vil gi kostnadsreduksjoner i størrelsesorden 3–4 millioner kroner. Det må imidlertid forventes direkte kostnader relatert til selve nedbemanningsprosessen. Videre vil en forvente økonomiske gevinster som følge av bedre målstyring og økt fokus på lønnsomhet.

Regjeringen foreslår at SIVA tilføres egenkapital på 150 mill. kroner over noen år, til nedbetaling av gjeld. Videre forutsettes det at SIVA selv nedbetaler ytterligere 100 millioner kroner av statskasselånet. Reduksjon av likviditetsbeholdningen og

avhending av såkorn-/ventureporteføljen samt salg av deler av eiendomsmassen kan bidra til dette. Såkorn-/ventureporteføljen har en bokført verdi på ca. 58 millioner kroner.

Statskasselånet vil etter dette reduseres ned til ca. 700 millioner kroner. Den framtidige lånerammen vil bli satt til dette nivået. Med denne finansielle basisen forutsetter departementet at SIVAs virksomhet skal gå i resultatmessig balanse.

SIVA vil bli videreført som statsforetak. Dette anses som mer hensiktsmessig for virksomheten enn statsaksjeselskap, i og med at selskapet er og

fortsatt skal være en del av det offentlige næringsrettede virkemiddelapparatet.

Nærings- og handelsdepartementet

tilråd:

Tilråding fra Nærings- og handelsdepartementet av 18. juni 2004 om SIVAs framtidige virksomhet blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1**Evalueringer**

Oversikten er ikke utfyllende, men lister de viktigste evalueringer av SIVAs virksomhet gjennomført i de senere år.

Avenir, 1990:	Evaluering av SIVA
Møreforskning, 1995:	Evaluering av SIVA
Salbuvik, Widar, 1996:	Evaluering av SIVAs eiendomsportefølje
ECON, 1997:	Evaluering av SIVAs virksomhet i 1996
STEP-gruppen, 2000:	Evaluering av SIVA, «Fra eiendomsforvalter til utviklingsaktør»
ECON, 2001:	Utenlandssatsing som distriktspolitikk – evaluering av SIVAs internasjonale virksomhet – Del 1
STEP-gruppen, 2001:	SIVA Internasjonal: Perifer regionalpolitikk. En evaluering av SIVAs internasjonale engasjement – Del 2
Prudentia, 2001:	Virkemiddelapparatet for å styrke norske bedrifters internasjonale virksomhet – Evaluering av SIVAs internasjonale virksomhet – Del 3
ECON, 2001:	SIVAs utenlandssatsing – en oppsummering
Nærings- og handelsdept, 2002:	Gjennomgang og vurdering av SIVAs utenlandsvirksomhet
STEP-gruppen, 2003:	Vurdering av flytting av SIVAs eierskap fra KR D til NHD i 2002, med hensyn til endringer i SIVAs distriktspolitiske profil
Deloitte & Touche, 2003:	«Økonomisk vurdering av SIVA SF»
Deloitte, 2004:	«Finansiering og styring av SIVA SF»
